

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
KATONAI FELDERÍTŐ HIVATAL

VII. évfolyam 3. szám

2008. szeptember

FELDERÍTŐ
SZEMLE

BUDAPEST

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ KATONAPOLITIKÁJÁNAK VÁLTOZÁSAI

Az Oroszországi Föderáció katonapolitikáját – mint az állam politikájának szerves részét –, az alábbi főbb biztonságpolitikai dokumentumok határozzák meg:

- az alkotmány;
- a nemzeti biztonsági koncepció;
- a külpolitikai koncepció;
- a katonai doktrína;
- a tengerészeti doktrína 2020-ig;
- az információs biztonság doktrínája;
- a szövetségi törvények;
- az elnöki rendeletek;
- a kormány határozatai.

Az orosz külpolitikát a célok, az eszközök és az érdekvényesítési módszerek folyamatos megújulása jellemzi. Az orosz diplomácia a V. V. Putyin elnöksége idején elért politikai stabilizáció eredményeként magabiztosabbá vált, míg a gazdasági konszolidáció révén jelentős erőforrásokra támaszkodhat nemzetközi téren. Reálisan méri fel lehetőségeit, külpolitikáját a pragmatizmus, a gazdasági érdekvényesítés jellemzi, Oroszországnak ma nincs ellenségekpe és nincs deklarált ellensége sem. Tudomásul veszi, hogy az Egyesült Államok mögé sorol, de ragaszkodik „az első az egyenlők között” státuszhoz. Tudatában van a posztszovjet térségre vonatkozó politikája korlátainak, a szovjet utódállamok sok esetben eltérő orientációs ambícióinak. Az orosz diplomácia hirdeti a kodifikált nemzetközi jog primátusát, érzékelhetően csak ez jelent garanciát számára az egyoldalú – elsősorban amerikai meghatározottságú – lépésekkel szemben. Az orosz diplomácia kezdeményezőbbé vált, keresi és felhasználja azokat a lehetőségeket, amelyek alkalmasak az orosz külpolitikai álláspontok megismertetésére, azoknak a szovjet örökségtől és az ideológiáktól mentes képviselésére, az orosz érdekek érvényesítésére. Tudatosan törekednek a nyilvános diplomácia alkalmazására, és ezt javasolják másoknak is.

Az orosz külpolitikai látásmód meghatározó eleme az orosz–amerikai párhuzamokban való gondolkodás; csaknem valamennyi érintett kérdésben az amerikai álláspont képi a viszonyítási alapot. A problémák elvi megközelítésének módja a nem közvetlen orosz nemzeti érdeket érintő esetek többségében objektív volt, ami a posztszovjet térség problémái tekintetében nem mondható el.

Pozitívan értékelik az EU–orosz és a NATO–orosz viszonyrendszerben bekövetkezett változásokat, amelyekben Moszkva számára az Európai Unióval kialakított együttműködés prioritást élvez a NATO-val szemben. A PCA¹ 2007-ben lejárt, annak kapcsán álláspontjuk az, hogy csak egy új, úgynevezett „komoly” dokumentum lehet megfelelő alapja az együttműködés hatékony folytatásának. Az orosz szaktárcák már elkezdtek kidolgozni az új helyzetre vonatkozó koncepciót, amit elkészülte után átadnak Brüsszelnek. Jogilag kötelező, az eddigi együttműködést figyelembe vevő, a jövőre irányuló keretdokumentumban gondolkodnak, amelyre ágazati együttműködési megállapodások épülhetnek a későbbiekben.

Orosz részről csalódottak a 2004. évi EU-bővítés előestéjén elfogadott EU–orosz politikai nyilatkozatban foglaltak teljesítését illetően. Értékelésük szerint az EU nem teljesítette egyes vállalt kötelezettségeit, mint például a balti orosz kisebbség helyzetének rendezése, s Brüsszel láthatóan nem is hajlandó napirendre tűzni a nyilatkozatban foglaltak teljesítésének áttekintését.

Oroszország számára az EU keleti szomszédságpolitikájának (ENP²) keleti dimenziója problémás kérdés. Az ENP elindítását egyoldalúnak tartják, az EU a programmal Oroszországot kész helyzet elé állította, de így nehéz együttműködni, annak ellenére, hogy az érintett országok az EU-nak és Oroszországnak egyaránt szomszédai. Moszkva elvárta volna, hogy közvetlen orosz érdekeket érintő ügyekben az együttműködés az előkészítés fázisától kezdődően folyamatos legyen. Oroszország ezért az EU viszonylatban csak a saját PCA-ra összpontosít. Véleményük az, hogy a keleti ENP hatékonyabb lehetne, ha elindítói a kezdetektől figyelembe vették volna a célországok érdekeit. Sokan ellenzik Oroszországban, hogy az Európai Uniót tekintsék az elsőszámú külpolitikai prioritásnak, helyette a kapcsolatok kiemelt fejlesztését elsősorban Kínával, illetve Indiával szorgalmazzák. Kormányzati szinten ugyanakkor tisztában vannak vele, hogy az európai iránynak az orosz külpolitikában nincs alternatívája, és megítélésük szerint az EU–orosz kapcsolatok már ma mélyebbek, mint amit az ENP a célországok számára előirányoz.

A FÁK (Független Államok Közössége) folyamatait úgy értékelik, hogy a jelen időszak magán hordozza az 1990-es évek elvesztegetett lehetőségeit. Oroszországon belül a kaotikus privatizáció az évtized egyetlen megkérdőjelezhető sikeres folyamata, melyben a Jelcin-adminisztráció az oligarchákat is tulajdonhoz juttatta. Ezt a helyzetet korrigálni kellett, s Oroszország méretei alapján csak a központilag, állami szinten vezérelt kiigazítás jöhetett szóba, amit a társadalmi többség határozottan támogat, a Nyugat pedig bírál.

Orosz részről a FÁK vonatkozásában ma legfontosabb célnak a „közös humán térség” megőrzését tartják. Tisztában vannak a szovjet utódállamok eltérő külpolitikai ambícióival, természetesnek vélik a modernizációval és globalizációval összefüggő változásokat, de minden érintett szereplő érdekében elkerülendőnek tartják a földrengésszerű folyamatokat, mint amelyek például Kirgizisztánban voltak. A kirgiz változások nem jelentenek végleges megoldást sem a belpolitikai, sem a térséget érintő külpolitikai problémákra.

¹ PCA – Partnership and Cooperation Agreement – Partnerségi és Együttműködési Megállapodás.

² ENP – European Neighbourhood Policy – Európai Szomszédsági Politika.

A FÁK folyamatait tekintve áttörésnek nevezhető a gázárak piaci feltételek szerinti meghatározása. Ez a korábbi patriarchális viszonyokat új, pragmatikus alapokra helyezi, s ennek társadalmi–gazdasági hatásai messzehatók lesznek. **Ukrajna** esetében is erre lehet számítani, mert eddig minden ukrán kormányzatot az olcsó orosz gáz tartott hatalmon. *A piaci feltételek biztosítása a legjelentősebb orosz hozzájárulás az ukrán demokratizálás folyamatához.* A választásokkal kapcsolatban visszafogottságot tanúsítanak, a hosszabb távú kölcsönös érdekekre helyezve a hangsúlyt a kétoldalú viszonyban.

Fehéroroszország – Belarusz – kérdésében orosz részről megértik a demokrácia-deficithez fűződő aggodalmakat, de rámutatnak, hogy az ország belpolitikai helyzetét Lukasenko elnök valós társadalmi támogatottsága határozza meg. Természetes, hogy a demokráciaépítés terén előrelépésre van szükség, mint ahogy más országokban is, de nem lehet figyelmen kívül hagyni a nemzeti sajátosságokat. Az orosz álláspont a rendszerváltozást illetően eltérő a nyugati felfogástól, szerintük belpolitikai alapú, a belorusz nép által megoldandó és nem kívülről kikényszerített változásokra van szükség. A külső beavatkozás mindig kettős mérce alkalmazásával jár; azonos mércével mérve nagyon sok helyen kellene beavatkozni a demokrácia védelmében. Belarusz problémájára a globalizáció, a sokoldalú kapcsolatépítés a megoldás, nem pedig az elszigetelés.

Moldova kapcsán a kommunista rezsim egzisztenciális küzdelmét látják a Voronyin-adminisztráció hirtelen meghirdetett nyugati orientációja mögött.

Grúzia példája arról szól, hogy nem lettek feltétlenül demokratikusabbak a nyugatorientált országok. Itt például a központi választási bizottság tagjai csak a hatalmi párt soraiból kerültek ki, amit a Nyugat nem tesz szóvá, mert elégedett azzal, hogy Tbiliszi nyugati orientációs politikát folytat. A grúziai „befagyott” konfliktusok kezelésére legjobb módszernek az ország demokratizálását és gazdasági rendbetételét tartják, amely az abház és dél-oszét szeparatizmus végét is jelenthette volna. Azonban az augusztus 8-án kirobbant grúz–dél-oszét „háború”, amely átcsapott orosz–grúz fegyveres konfliktussá, lehetetlenné tette a békés megoldás megvalósítását. Orosz vélemény szerint Grúzia már az 1990-es évek elején rosszul fogta fel a két volt autonóm köztársaság státuszának rendezését. Ugyanis a Szovjetunió szétesése után, az adminisztratív módon Tbiliszi fennhatósága alá került Abházia és Dél-Oszétia hovatartozását az érintettek népszavazásával kellett volna eldönteni.

A két szakadár (autonóm) köztársaság elismerésével az orosz politikai vezetés egyértelművé tette, hogy Moszkva a továbbiakban nem tűri el a határai mentén az amerikai és európai térnyerést. Oroszország ezt biztonsági kérdésnek tekinti és minden olyan szükséges lépést megtesz, amely szükséges a Föderáció érdekeinek megvédéséhez.

Az EU legutóbbi bővítésének eredményeként, az Unió határai földrajzilag is közelebb kerültek a posztsovjét térség rendezetlen konfliktusaihoz. Az EU elemi érdeke a határos térségek stabilitásának megteremtése, másrészt az is, hogy a demokratikus, európai fejlődési modellt választó országok reformfolyamatait és demokratikus fejlődését külső, negatív tényezők ne befolyásolják. A befagyott

konfliktusok ma e kedvező folyamatokat hátráltatják, és Moszkva diplomáciájának hitelességét szolgálná, ha érdemi módon járulna hozzá ezek rendezéséhez.

Szerbiát kulcsországnak tekintik, és döntő fontosságúnak tartják, hogy a koszovói rendezés és a montenegrói függetlenség kettős szorításában az ország ne roppanjon meg, a hatalmi elit képes legyen fenntartani a politikai stabilitást. Ehhez megfelelő ösztönzőkre van szükség. Az oroszországi politika elhibázottnak tartja a standardok és a státusz szelektív kezelését, szerintük a régió jövőjét komplex módon lett volna célszerű alakítani. A koszovói egyoldalú rendezés akarva-akaratlanul precedenst teremt, és hivatkozási alap lesz.

Orosz részről tisztában vannak vele, hogy az EU-nak meghatározó szerepe van a koszovói rendezésben, a folyamat kezelésében, és azzal is, hogy a következményekkel elsősorban az EU fog szembesülni. Ellenzik a térség „feldarabolását”, további részekre osztását, ugyanakkor elismerik az EU-integráció lehetőségének potenciális stabilizáló szerepét. Az Európához való felzárkózás esélye a nyugat-balkáni államok társadalmi viszonyainak minőségi változásától is függ. Koszovó függetlenségének elismerése olyan instabil helyzetet teremtett, amelyet csak egy gyors EU-ba történő felvétel oldhat meg, hogy a problémahalmazt kezelni lehessen. A régió reformjai jelentős pénzeszközöket igényelnek. Kiemelt fontossággal bír a szerb kisebbség jogainak biztosítása, e nélkül Szerbia vesztesége teljes lenne. Szerbia tekintetében az EU-nak előremutató álláspontot kellene elfoglalnia az integráció vonatkozásában, s ez segíthet a folyamat kezelésében.

A **Közel-Kelet térségét** orosz részről a globalizáció eddigi vesztesei közé sorolják, ahol meghatározó az izraeli-palesztin, illetve arab-izraeli konfliktus elhúzódó rendezetlensége, Irak hosszú távon is megoldhatatlannak tűnő helyzete. A Hamasz küldöttségének moszkvai tárgyalásaival kapcsolatban Moszkva átlátható diplomáciát folytat, a nemzetközi közvélemény előtt vállalja diplomáciai lépéseit, amelyeket természetesnek tart egy demokratikus választáson hatalomra került és – ha akarjuk, ha nem – politikai tényezővé vált szereplő esetében. A Hamasszal való nemzetközi együttműködésnek jelen esetben nincs alternatívája. A moszkvai tárgyalások hasznosak voltak. A Hamasz elismeri Abbasz elnök személyét, s megvizsgálják, hogyan fogadhatják el a „Road Map”-et – az Útitervet –, de a dokumentum mellé fűzött 14 izraeli kiegészítés nélkül. Készek megvizsgálni Izrael közvetett elismerésének lehetőségét, valószínűleg a két önálló állam (Izrael és Palesztina) létrehozásáról szóló koncepció elfogadásán keresztül. Az Arab Liga 2008. március végi ülésének döntéseitől orosz részről e téren már konkrétumokat is várnak. Amerikai és francia részről a kezdetektől titkos tárgyalásokat folytattak a Hamasszal, miközben Moszkvát ugyanezért, bár nyíltan tette, bírálták. Az amerikai titkosszolgálatok kapcsolatot tartanak fenn az egyiptomi ellenzéki erőkkel is, amit orosz részről nem tartanak korrektnek.

Az amerikai külpolitika kritikáját fogalmazta meg Ahmadinezsád, **Irán** államfője hatalomra jutása kapcsán is, amit megelőzött a Hatami-adminisztráció izolációja, annak ellenére, hogy ő törekedett az amerikai kapcsolat normalizálására, s alapvetően pragmatikus volt. Orosz részről sajnálatosnak tartják, hogy Washington csak egy iráni rezsimváltásban látja az iráni atomprogram megakadályozásának lehetőségét. Moszkva szerint normalizálni kell a kapcsolatokat Iránnal, és az

ultimátumok helyett együttműködésre van szükség. Az iráni konzervatívok hatalmon maradása az amerikai külpolitika következménye. Irán elsősorban Izraelre nézve jelent biztonsági kockázatot, miközben az Egyesült Államok mindezt globális problémaként állítja be, annak ellenére, hogy szakértők 7–10 évre becsülik az atomfegyver előállításához még szükséges időt. Oroszország ellene van új atomhatalmak megjelenésének, de nem fogadható el, hogy az Egyesült Államok eltekintsen a politikai megoldás lehetőségétől. Orosz részről tisztában vannak vele, hogy Teherán nem jól politizál, nehéz partner, ugyanakkor az amerikai megközelítés sem helyes, ezért az érvényes nemzetközi jogra kell támaszkodni.

Az iráni atomprogram ügye olyan szakmai kérdés, melynek kezelésére az ENSZ szakosított szervvel rendelkezik, s a vitának ott kellene folynia. Moszkva azon a véleményen van, hogy a BT-ben való felvetést megelőzően a kérdés alakulásának minden lehetséges változatát elemezni kell. Egyértelmű, hogy tényleges szankció csak a kőolaj- és a gázexport korlátozása lehet, miközben annak hatásai a nemzetközi piacon kiszámíthatatlanok. A katonai megoldást jelenleg csak az Egyesült Államok erőlteti, miközben nem számol az iráni sajátosságokkal, azzal, hogy a nukleáris kapacitást az utóbbi években tudatosan sok objektumban osztották el, föld alatti, illetve ismeretlen helyszíneken. Orosz részről nem tartják korrektnek, hogy az amerikai katonai tervezők közép-ázsiai – csak az Afganisztán elleni műveletek céljára biztosított – légibázisokat is fel kívánnának használni egy esetleges Irán elleni légitámadás érdekében, így például Ashabad már kapott erre vonatkozó kérést.

Szíria Libanonnal való viszonya kapcsán fontos jelentőséggel bírhat az új szíriai védelmi miniszter moszkvai látogatása. Szíria kész a libanoni határok kijelölésére, a diplomáciai kapcsolatok felvételére. Moszkva nem rejti véka alá azt az amerikai ajánlatot, hogy a külpolitikai nyomás enyhítése érdekében Szíria ajánljon fel csapatokat az iraki rendezéshez, ami példát mutathatna más arab országok számára is.

Az Ázsiai és Csendes-óceáni térség fejlődési trendjeit az orosz külpolitika rokonszenvvel figyeli, a térség országai a globalizáció jelenlegi nyertesei közé tartoznak. Látszik, hogy a térség államai az európai integrációtól eltérő gyakorlatot alakítanak ki, ugyanakkor a meghatározó országoknak van saját, hatékony válaszuk is a globalizációra. Sok, egymást részben átfedő együttműködést biztosító struktúra létezik, alapvetően gazdasági tartalommal. A térség szempontjából meghatározó **Kína**, e felemelkedő gazdasági és politikai hatalom jövője. Szerencsés körülmény, hogy a térségben meghatározó szereppel bíró szervezetek kínai részvétellel, Kína által is támogatottan működnek, mert a felmerülő problémák kezelése csak Peking részvételével, vele együttműködésben képzelhető el. Kína felemelkedése objektív folyamat, ezt mind külpolitikai, mind biztonságpolitikai téren inkább irányítani, mint akadályozni kell. Peking nem érdekelt a tajvani kérdés fegyveres megoldásában. A nemzetközi szereplőknek következetesen ki kell tartani az „egy Kína” elv mellett. A magas gazdasági dinamika negatív kísérőjelenségei már érzékelhetőek, elsősorban belső strukturális problémákat okoz. Orosz részről igyekeznek nem eltúlozni a Kína irányából jelentkező migrációs veszélyt. Elhárítása leghatékonyabb módjának a szibériai térség fejlesztését tartják, arányosan bevonva a külföldi – így a kínai – tőkét is, vigyázva az egyensúly fenntartására. Emellett ösztönzik a közép-ázsiai szovjet utódállamokban élő orosz kisebbség távol-keleti régiókba való áttelepülését.

A transzatlanti kapcsolatokat orosz részről természetes együttműködésnek tartják, ami a globális stabilitást szolgálja. Az EU–Egyesült Államok együttműködés kollektívabbá tette a nemzetközi biztonság meghatározó szervezeti keretét, a NATO-t. Enyhült a korábbi kizárólagos amerikai meghatározottság. Oroszország is Európa felé mozdult el értékrendjében, és az együttműködés tartalmi kérdéseiben is, miközben nem közeledett az Egyesült Államokhoz. Érzékelik, hogy a NATO szerepköre is globalizálódik, hatóköre minden régióra kiterjed, az 5. cikkely már szűk a feladatokhoz. Érdekeltek a NATO átalakulásában, s ezt Oroszország a NATO–Oroszország Tanácsban igyekszik befolyásolni. Természetesnek tartanak a NATO és a FÁK Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete közötti együttműködést, különösen a közép-ázsiai problémakör kezelésében meglévő közös érdekek miatt, de érzékelik a NATO ellenállását. Az afganisztáni NATO-szerepvállalás nem ad lehetőséget optimizmusra, elsősorban Afganisztán sajátosságai miatt. Az atomhatalom Pakisztán szomszédként nem egyszerűsíti a helyzetet. Bonyolult kérdés, mi lesz Pakisztánban, ahol katonai rezsim van hatalmon, és táptalaja a nemzetközi terrorizmusnak.

A globalizáció visszafordíthatatlan folyamatokat indított el, amelyeket komplexen, nem csak az orosz külpolitika szempontjai szerint „szemezgetve” kell értelmezni. Az oroszországi vezetés igyekszik azt a szemléletet követni, hogy a globalizációs kihívás nem fenyegetés, hanem új lehetőség. A globalizáció valójában kemény próba a nemzeti kultúrák, vallások és hagyományok szempontjából. A negatív hatásokkal szemben összehangolt nemzetközi fellépés szükséges, amiben Moszkva kész részt vállalni. Érzékelhető, hogy az egyes országok ideológiai alapon, különböző érdekek szerint közelítik meg a globalizáció kihívásait. Így például ideologizált az amerikai megközelítés, és orosz vélemény szerint az általános értékekre való hivatkozás nem válhat kizárólagos szemponttá a nemzetközi kapcsolatokban. Az amerikai külpolitika még mindig a hidegháború logikájának megfelelő ideológiai legitimitást keres, aminek most a demokratikus értékrend terjesztése képezi az alapját. Irakkal az amerikai külpolitika önmromboló lépésre szánta el magát, a végszámla csak negatív szaldóval zárulhat. Fontos, hogy a várható politikai kudarc hatására az Egyesült Államok ne forduljon befelé (orosz részről már látnak erre utaló jeleket), hiszen az a mai globális világban drasztikusan negatív következményekkel járna mind az amerikaiak, mind a nemzetközi közösség számára. Oroszország kész minden nemzetközi kérdésben együttműködni, de csak az egyenlőség alapján, egyeztetett formában.

A hidegháború után megváltozott az egyes államok nemzetközi szerepe, így Oroszország befolyása is lényegesen csökkent. Ez a trend most megfordulni látszik, ami természetes folyamat, hiszen a '90-es években aránytalanul nagy volt a visszaesés. A globalizáció csökkenti a hagyományos katonai erő szerepét a nemzetközi kapcsolatokban. A nemzetközi terrorizmus terjedésének közvetlen okát nem ebben látják, annak mélyebb gyökerei vannak. Elsősorban ennek a jelenségnek a gyökereit kell megvizsgálni és kezelni, nemcsak annak megnyilvánulási formáit.

Ahogy azt már említettem, a katonapolitika az állam politikájának szerves része, amely meghatározza a fegyveres erők építését és felkészítését az alkalmazásra, a politikai célok elérése érdekében. A katonapolitika pontosan meghatározott állami funkciókat jelent, amelyek gyakorlása során tudományos előrejelzési és szervezési–

megvalósítási tevékenységet végez. A tudományos előrejelzési tevékenység során kidolgozásra kerülnek maga a katonapolitika elméleti alapjai, a különféle koncepciók, az ország biztonságának garantálásához és érdekeinek megvédéséhez szükséges fegyveres erők alkalmazásának módjai. Ennek a funkciónak a legteljesebb kidolgozása a katonai doktrínában történik meg.

Az Oroszország Föderáció katonapolitikájának lényege szintén a katonai doktrínában kerül meghatározásra, amely az állam nemzeti biztonsági koncepciójára alapozódik. A katonapolitika főbb elemei:

- a katonai fenyegetettségek elemzése;
- a fegyverzettechnikai infrastruktúra fejlesztési irányainak meghatározása;
- a fegyveres erők kiképzési és a háborús alkalmazásra való felkészítés alapjainak meghatározása;
- a haderő építése, fejlesztése és tökéletesítése;
- az ország gazdaságának, lakosságának és területének felkészítése a háborúra.

A 2000-ben elfogadott és 2002-ben módosított orosz katonai doktrína már elavult, ezért új dokumentum megszerkesztésére van szükség. Ezt indokolja a biztonsági helyzet megváltozása, a nemzetbiztonságot fenyegető új kihívások megjelenése és fegyveres erők előtt álló feladatok módosítása. Mindezt úgy, hogy közben megváltozott az államigazgatási és katonai vezetési rendszer.

Orosz biztonságpolitikai szakértők gyakran teszik fel a kérdést: miért van szükség a katonai doktrínára (amely a hadtudományra alapozódik), ha más országok nem rendelkeznek ilyen alapidokumentummal. Igen, vannak olyan államok, amelyeknek nincs katonai doktrínájuk, de a fontosabb országok rendelkeznek ilyen alapidokumentummal, ha nem is így nevezik. Az Egyesült Államok például nemzetbiztonsági stratégiának, a NATO stratégiai koncepciónak, Kína pedig védelmi doktrínának nevezi.

A hadtudományban – hasonlóan más tudományágakhoz –, nem létezik egyetlen egységes elmélet és nézet az ország védelmével kapcsolatban. Ez így is van rendjén, mivel a nézetek és elméletek különbözősége kiegészítheti egymást. A haderő gyakorlati életében azonban nem lehetnek jelen különböző nézetek, mint például az, hogy az egyik parancsnok elképzelése szerint a teljes állományt szerződésessé kell tenni, míg a másik parancsnok szerint jobb a sorköteles katona. De ilyen véleményeltérések lehetnek más területeken is. Ez nem elfogadható az államban és annak erőszakszervezetében, itt egységes szemléletnek és elveknek kell lenniük, mert egyébként csak a káosz uralkodna. Ezeket az egységes elveket és eljárásokat kell magában foglalnia a katonai doktrínának.

Az Oroszországi Föderációban egyre jobban teret nyer az álláspont, mely szerint a katonapolitika országos érdeket fejez ki, s ezért az nem lehet titkos. A katonai doktrína nem más, mint az állam által deklarált védelempolitika. Ennek az alapidokumentumnak nyílnak kell lennie, nem tartalmazhat titkos fejezeteket.

A katonai doktrína a hivatalos védelempolitikai nézetek rendszere, amely érinti a teljes államapparátust, és hatással van minden állampolgárra. Ezért nem folytatható tovább az a korábbi gyakorlat, amely szerint egy, a társadalomtól elszakadt és a tudományt mellőző csoport alkossa meg ezt a védelempolitikai alapidokumentumot.

Az orosz szakértők véleménye szerint **a katonai doktrína tartalmában** az alábbi fő kérdésekre kell, hogy választ adjon:

- az Oroszországi Föderációt fenyegető kihívások jellemzői és az ezekből következő védelmi feladatok;
- milyen katonai szervezetre (fegyveres erők és más csapatok) van szüksége az Oroszországi Föderációnak a potenciális fenyegetettségek semlegesítésére és védelmi feladatok ellátására;
- a fegyveres erők és más csapatok alkalmazásának lehetséges formái; milyen háborúkat és fegyveres konfliktusokat lehet ráerőszakolni Oroszországra, s ennek megfelelően milyen kiképzésre és nevelési munkára van szükség az állomány felkészítése során;
- hogyan kell felkészíteni az országot a védelemre, alapvetően a gazdasági, hadiipari és erkölcsi-politikai területeken.

A fenti feladatok összességéből **a katonai doktrínának** az alábbi **szervezeti felépítéssel** kell rendelkeznie:

- Bevezető fejezet – A katonai (védelmi) doktrína meghatározása és rendeltetése.
- Első fejezet – Az Oroszországi Föderáció biztonságát fenyegető kihívások és az azokból következő védelmi feladatok.
- Második fejezet – A katonai (védelmi) doktrína politikai és jogi alapjai.
- Harmadik fejezet – A katonai (védelmi) doktrína hadászati alapjai.
- Negyedik fejezet – A katonai (védelmi) doktrína hadigazdasági és haditechnikai alapjai.

Az Oroszországi Föderáció biztonságát fenyegető kihívások meghatározásakor nem egy konkrét ország megjelölését kell érteni, hanem az állam politikai és gazdasági érdekeinek garantálásáról van szó. Ha egy ország, vagy országok csoportja olyan politikát vagy gazdasági tevékenységet folytat, amely sérti Oroszország érdekeit, azaz nemzetbiztonságát, akkor fel kell készülni a biztonság megvédésére, adott esetben ez lehet fegyveres művelet is. A katonai doktrínának rendelkeznie kell olyan elméletekkel, amelyek útmutatást adnak az ország szuverenitásának és érdekeinek a fegyveres megvédésére.

Az új orosz katonai doktrína elkészítése folyamatban van, amelyet az Oroszországi Föderáció Biztonsági Tanácsa vezetésével és a Védelmi Minisztérium közreműködésével egy külön erre a célra felállított bizottság végez.

A jelenlegi, 2000-ben elfogadott doktrína megalkotása 1993-ban kezdődött el és az országnak a felett szocializmusból a piacgazdasági demokráciába való átmenete időszakára készült. Orosz vélemény szerint az ország már túlhaladta ezt az időszakot, azaz már piacgazdaság és demokrácia van Oroszországban, s ezért itt az ideje az új helyzetnek és viszonyoknak megfelelő stratégia kidolgozásának. A tervek szerint az új katonai doktrína munkapéldánya még 2008-ban elkészül.

Biztonságpolitikai szakértők véleménye szerint a katonai doktrínának tartalmaznia kell azoknak a hivatalos nézeteknek (megállapításoknak) az összességét, amelyek meghatározzák az Oroszországi Föderáció katonai biztonságának katonapolitikai, hadászati és hadigazdasági alapjait. Ennek megfelelően az új dokumentumnak tartalmaznia kell az Oroszországot érintő alapvető fenyegetettségeket, és az abból következő katonai stratégiát.

A kidolgozás alatt lévő dokumentum **a fenyegetettségek** között az alábbiakat sorolja fel: terrorizmus, szeparatizmus, lokális konfliktusok, regionális konfliktusok és globális konfliktusok. Ezeknek a fenyegetettségeknek a leküzdése érdekében a dokumentum bármilyen szövetség létrehozását lehetségesnek tartja, akár időleges jelleggel is.

Az új katonai doktrína alapvető prioritása az orosz nemzeti érdekek biztosítása, a gyakorlatiasság, törvényesség és erkölcsiség messzemenő betartása mellett. A jövőben az oroszországi gazdaság nemzetközi térhódítása következtében, az ország létbiztonsága érdekében az orosz fegyveres erőknek képesnek kell lenniük az orosz nemzeti (gazdasági) érdekek megvédésére, bárhol a világban. Gazdasági elemzések szerint az elkövetkező 15–20 évben fokozódni fog az energiahordozók kiaknázásáért (nemzetközi vizeken is) folyó küzdelem. Ebből a folyamatból Oroszország mint világhatalom nem maradhat ki. Ugyan az orosz vezetők tudják, hogy az ország a világ termelésének mintegy 6–8%-át adja, szemben az amerikai 40–45%-kal, de a jövő fejlődésének a záloga az energia megtermelésének a lehetősége, ebben Oroszország pedig a világ energiakészletének mintegy 40–50%-át tudhatja magáénak. Ezen pozíció megőrzése érdekében Moszkva eltökélt szándéka a világ további fel nem derített energia-lelőhelyeinek a felderítése és tulajdonba vétele, az érvényes nemzetközi jogszabályoknak megfelelően.

A 2000 óta érvényes doktrína legnagyobb hiányossága az általánosság volt. Ugyanis egy biztonsági dokumentumban konkrétan rá kell mutatni a fenyegetettségekre és azok elhárításának módjára, valamint a feladat végrehajtásához szükséges erők meghatározására. Az érvényben lévő doktrína nem zárja ki az orosz első atomcsapás lehetőségét, ez pedig nem felel meg a mai követelményeknek.

Az eddig nyilvánosságra került információk szerint az új doktrína nem lesz konfrontáló, hanem inkább az összes országgal való egyenjogú együttműködést, a NATO-val és a muzulmán országokkal való kapcsolatok megerősítését és fejlesztését, valamint az Oroszországi Föderációt fenyegető katonai konfliktusok időbeni megoldását helyezi előtérbe. Ugyanakkor az ország új biztonsági alapidokumentuma nem zárja ki a korlátozott atomháború lehetőségét, az orosz érdekek védelmét kiterjeszti az egész világra.

Az új katonai doktrína kidolgozását azzal indokolják, hogy az Oroszországi Föderáció jelenlegi politikai és gazdasági helyzete lehetővé teszi az alapvető biztonságpolitikai dokumentum objektív megalkotását a jelenlegi politikai helyzettől, a meglévő barátoktól és „ellenségektől” függetlenül.

A biztonságpolitikai szakértők minden esetben arra hívják fel a figyelmet, hogy Oroszország csak magára számíthat. Vagyis továbbra is érvényes II. Sándor cár mondása, miszerint „*Oroszországnak csak két szövetségese van: a hadsereg és a flotta*”.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői – 2006. Védelmi Minisztérium – VM kiadvány.
- VM-kiadványok a hadseregreformról.
- Steven E. Miller – Dmitry V. Trenin: *Orosz Fegyveres Erők: hatalom és politika*.
- Fegyverexport – Stratégiák és Technológiák Analitikai Központ folyóiratai. www.cast.ru
- Nemzetközi konferenciák és szemináriumok anyagai.
- Az Oroszországi Föderáció Védelmi Minisztériumának hivatalos honlapja. www.mil.ru
- Hadiipari Komplexum honlapja. www.vpk.ru
- Orosz Hadászati Rakéta Csapatok amerikai honlapja. www.russianforces.org
- www.globalsecurity.org

Az OKDB – Kollektív Biztonsági Szerződés – ülése Moszkvában